DOMSTOLENS DOM (Anden Afdeling)

23. oktober 2008 *

I sag C-274/05,

angående et traktatbrudssøgsmål i henhold til artikel 226 EF, anlagt den 4. juli 2005,

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved G. Zavvos og H. Støvlbæk, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg,

sagsøger,

mod

Den Hellenske Republik ved E. Skandalou, som befuldmægtiget, og med valgt adresse i Luxembourg,

sagsøgt,

har

* Processprog: græsk.

DOMSTOLEN (Anden Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, C.W.A. Timmermans, og dommerne J.-C. Bonichot, K. Schiemann (refererende dommer), J. Makarczyk og L. Bay Larsen,

generaladvokat: Y. Bot
justitssekretær: fuldmægtig L. Hewlett,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 18. januar 2007,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 19. april 2007,

afsagt følgende

Dom

1 Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber har i stævningen nedlagt følgende påstande:

Det fastslås, at Den Hellenske Republik har tilsidesat sine forpligtelser i henhold til artikel 1, 3, 4, 7, 8 og 10 i Rådets direktiv 89/48/EØF af 21. december 1988 om indførelse af en generel ordning for gensidig anerkendelse af eksamensbeviser for erhvervskompetencegivende videregående uddannelser af mindst tre års varighed (EFT 1989 L 19, s. 16), som ændret ved Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2001/19/EF af 14. maj 2001 (EFT L 206, s. 1, herefter »direktiv 89/48«), idet den

— ikke anerkender eksamensbeviser udstedt af de kompetente myndigheder i andre medlemsstater inden for rammerne af såkaldte certificerede uddannelser

— fastsætter udligningsforanstaltninger i flere tilfælde end tilladt i henhold til direktivet

— giver rådet for anerkendelse af eksamensbeviser for videregående uddannelser som erhvervsmæssigt ligeværdige (Symvoulio Anagnoriseos Epangelmatikis Isotimias Titlon Tritovathmias Ekpaidevsis, herefter »Saeitte«) beføjelse til at undersøge, om »læreanstalten, ved hvilken ansøgeren har fuldført sin uddannelse, er en højere læreanstalt for videregående uddannelse«, og i hvilket omfang »ansøgeren har den nødvendige erhvervserfaring i tilfælde, hvor uddannelsens varighed er mindst et år kortere end det, der kræves i Grækenland, for udøvelsen af dette erhverv«

— ikke tager hensyn til den erhvervsmæssige anerkendelse af kvalifikationer ved beskæftigelse i den offentlige sektor og ved optagelse i Grækenlands teknikerforbund, og

— kræver, at der fremlægges dokumentation godkendt af en græsk konsulær myndighed og oversat af udenrigsministeriet eller af en advokat med henblik på optagelse i nævnte teknikerforbund.

2 Det væsentlige retsspørgsmål i denne sag svarer til spørgsmålet rejst i den sag, der har givet anledning til dom af dags dato i sagen Kommissionen mod Spanien (sag C-286/05, Sml. I, s. 8025). Disse sager vedrører begge spørgsmålet om, i hvilket omfang bestemmelserne i direktiv 89/48 kan påberåbes for at forpligte en medlemsstat til at anerkende eksamensbeviser, som en anden medlemsstats myndigheder udsteder efter studier gennemført på førstnævnte medlemsstats område.

Retsforskrifter

Fællesskabsbestemmelser

3 Det fremgår af tredje og fjerde betragtning til direktiv 89/48, at direktivet har til formål at indføre en generel ordning for gensidig anerkendelse af eksamensbeviser med henblik på at lette de europæiske borgeres adgang til at udøve enhver form for erhvervsvirksomhed, som i værtslandet er gjort betinget af, at borgeren har gennemgået

en post-gymnasial uddannelse, forudsat at de er i besiddelse af et eksamensbevis, som giver adgang til disse aktiviteter, bekræfter en uddannelse af mindst tre års varighed og er udstedt i en anden medlemsstat.

Begrebet »eksamensbevis«

4 Artikel 1, litra a), i direktiv 89/48 bestemmer:

»I dette direktiv forstås ved:

a) eksamensbevis: ethvert eksamensbevis, certifikat eller andet kvalifikationsbevis eller samtlige sådanne eksamensbeviser, certifikater eller andre kvalifikationsbeviser under ét

— som er udstedt af en kompetent myndighed i en medlemsstat, der er udpeget i overensstemmelse med denne stats love eller administrative bestemmelser

— hvoraf det fremgår, at indehaveren med positivt resultat har gennemgået en post-gymnasial uddannelse af mindst tre års varighed eller af tilsvarende varighed på deltid, ved et universitet eller en anden højere læreanstalt eller ved en anden uddannelsesinstitution med tilsvarende uddannelsesniveau, og i

påkommende tilfælde, at han med positivt resultat har gennemgået den erhvervsmæssige uddannelse, der kræves ud over den post-gymnasiale uddannelse, og

— hvoraf det fremgår, at indehaveren besidder de erhvervsmæssige kvalifikationer, der er påkrævet for at få adgang til et lovreguleret erhverv i den pågældende medlemsstat eller til at udøve det

såfremt den uddannelse, som dette eksamensbevis, certifikat eller andet kvalifikationsbevis er udstedt for, overvejende har fundet sted i Fællesskabet, eller såfremt indehaveren har en erhvervserfaring af tre års varighed attesteret af den medlemsstat, som har anerkendt et eksamensbevis, certifikat eller andet kvalifikationsbevis udstedt i et tredjeland.

Med et eksamensbevis som defineret i første afsnit sidestilles ethvert eksamensbevis, certifikat eller andet kvalifikationsbevis eller samtlige sådanne eksamensbeviser, certifikater eller andre kvalifikationsbeviser under ét, som er udstedt af en kompetent myndighed i en medlemsstat, såfremt der er tale om beviser for en uddannelse, der har fundet sted i Fællesskabet og i denne medlemsstat anerkendes af en kompetent myndighed som værende på tilsvarende niveau, og såfremt der i den pågældende medlemsstat til disse beviser er knyttet de samme rettigheder vedrørende adgang til og udøvelse af et lovreguleret erhverv.«

Anerkendelsesforpligtelsen

5 Artikel 3, stk. 1, i direktiv 89/48 bestemmer, at når der i værtsmedlemsstaten kræves et eksamensbevis for at få adgang til et bestemt erhverv, kan denne medlemsstat ikke under henvisning til manglende kvalifikationer nægte en statsborger i en medlemsstat adgang til dette erhverv, såfremt ansøgeren godtgør, at vedkommende har visse kvalifikationer, som nærmere anført i denne bestemmelse. Dette er bl.a. tilfældet, såfremt ansøgeren er i besiddelse af det eksamensbevis, som i en anden medlemsstat er foreskrevet som betingelse for adgang til dér at optage eller udøve det samme erhverv, og som er opnået i en medlemsstat.

Udligningsforanstaltninger

6 Uanset artikel 3 i direktiv 89/48 er samme direktivs artikel 4 ikke til hinder for, at en værtsmedlemsstat i visse tilfælde, der er defineret i denne bestemmelse, kræver af ansøgeren, at han beviser, at han har erhvervserfaring af en vis varighed, at han gennemgår en prøvetid, der dog ikke må overstige tre år, eller at han består en egnethedsprøve (herefter »udligningsforanstaltninger«).

7 Ifølge artikel 4, stk. 1, litra b), tredje afsnit, i direktiv 89/48 skal den værtsmedlemsstat, der pålægger ansøgeren udligningsforanstaltninger, principielt give den pågældende ret til at vælge mellem prøvetid og egnethedsprøve. Som en undtagelse fra dette princip kan værtsmedlemsstaten pålægge ansøgeren at gennemgå en prøvetid eller en egnethedsprøve for erhverv, for »hvis udøvelse det er nødvendigt at have nøje kendskab til national ret, og i forbindelse med hvilke rådgivning og/eller bistand med hensyn til national ret indgår som et væsentligt og fast element«. Ved indførelse af fravigelser fra ansøgerens ret til selv at vælge for andre erhvervs vedkommende finder fremgangsmåden i samme direktivs artikel 10 anvendelse, der bl.a. forudsætter, at medlemsstaten til Kommissionen fremsender et udkast til de forskrifter, som indeholder fravigelsen, og

giver Kommissionen mulighed for at rejse indsigelse inden for en frist på tre måneder fra udkastets meddelelse.

Bestemmelser om sammenslutninger eller organisationer anerkendt af staten

8 Artikel 1, litra d), i direktiv 89/48 opstiller en sondring mellem lovreguleret erhvervsmæssig virksomhed, som direkte eller indirekte reguleres af staten, og lovreguleret erhvervsmæssig virksomhed, som reguleres af sammenslutninger eller organisationer anerkendt af staten. Ifølge denne bestemmelse forstås ved:

»lovreguleret erhvervsmæssig virksomhed: erhvervsmæssig virksomhed, når der enten direkte eller indirekte ifølge love eller administrative bestemmelser kræves et eksamensbevis for i en medlemsstat at optage eller udøve denne virksomhed eller en form heraf. Som en form for udøvelse af lovreguleret erhvervsmæssig virksomhed betragtes bl.a.:

— udøvelse af en aktivitet under anvendelse af en faglig titel, såfremt anvendelse af den pågældende titel er forbeholdt personer, der er i besiddelse af det i henhold til love eller administrative bestemmelser krævede eksamensbevis

— udøvelse af erhvervsmæssig virksomhed inden for sundhedssektoren, i det omfang vederlag og/eller refusion for denne virksomhed i henhold til medlemsstatens sociale sikringsordning er betinget af, at den pågældende er i besiddelse af et eksamensbevis.

Når første afsnit ikke finder anvendelse, sidestilles med en lovreguleret erhvervsmæssig virksomhed en erhvervsmæssig virksomhed udøvet af medlemmerne af en sammenslutning eller en organisation, som især har til formål at fremme og opretholde et højt niveau inden for den pågældende erhvervsgren, og som med henblik på virkeliggørelsen af denne målsætning fra en medlemsstat har modtaget en anerkendelse i en særlig form og:

— udsteder et eksamensbevis til sine medlemmer

— sikrer, at de overholder de faglige regler, som den har fastsat, og

— giver dem ret til at anvende en titel eller en forkortelse eller at opnå en stilling svarende til dette eksamensbevis.

En ikke udtømmende liste over sammenslutninger eller organisationer, der på tidspunktet for vedtagelsen af dette direktiv opfylder de i andet afsnit anførte betingelser, er indeholdt i bilaget. Når en medlemsstat indrømmer en sammenslutning eller en organisation den i andet afsnit omhandlede anerkendelse, giver den meddelelse herom til Kommissionen, som offentliggør denne oplysning i *De Europæiske Fællesskabers Tidende*.«

9 Artikel 7, stk. 3, i direktiv 89/48, som indeholder en særlig bestemmelse for erhverv, der reguleres af en sammenslutning eller organisation i henhold til direktivets artikel 1, litra d), andet afsnit, er affattet således:

»Hvis et erhverv i værtsmedlemsstaten er reguleret af en sammenslutning eller organisation som omhandlet i artikel 1, litra d), kan medlemsstaternes statsborgere kun anvende den faglige titel eller den forkortelse, som denne sammenslutning eller organisation giver ret til, såfremt de kan fremlægge bevis på medlemskab af nævnte sammenslutning eller organisation.

Gør sammenslutningen eller organisationen opnåelse af medlemskab betinget af visse kvalifikationer, kan denne betingelse for så vidt angår statsborgere fra andre medlemsstater, der er i besiddelse af et eksamensbevis i henhold til artikel 1, litra a), eller et kvalifikationsbevis i henhold til artikel 3, litra b), kun gøres gældende på de vilkår, der er fastsat i dette direktiv, særlig artikel 3 og 4.«

Beviser, som værtsmedlemsstaten kan kræve

10 I henhold til artikel 8, stk. 1, i direktiv 89/48 accepterer værtsmedlemsstaten de attester og dokumenter, som medlemsstaternes kompetente myndigheder har udstedt, og som vedkommende skal fremlægge til støtte for sin ansøgning om tilladelse til at udøve det pågældende erhverv, som bevis for, at de i artikel 3 og 4 nævnte betingelser er opfyldt.

Nationale bestemmelser

11 Præsidentdekret nr. 165/2000 af 28. juni 2000 (FEK A' 149), som ændret ved præsidentdekret nr. 373/2001 af 22. oktober 2001 (FEK A' 251) og præsidentdekret nr. 385/2002 af 23. december 2002 (FEK A' 334 herefter »dekret nr. 165/2000«), har til formål at gennemføre direktiv 89/48 i den græske retsorden.

12 Artikel 10 i dekret nr. 165/2000 har givet enekompetence til Saeitte, der i henhold til samme dekrets artikel 11 har fået til opgave at behandle ansøgninger om anerkendelse af eksamensbeviser for videregående uddannelser, som er omfattet af anvendelsesområdet for direktiv 89/48.

13 I det omfang Kommissionen med sine klagepunkter har anfægtet særlige bestemmelser i national ret, vil de blive omtalt i forbindelse med vurderingen af hvert klagepunkt.

Den administrative procedure

14 Som følge af klager fra 37 personer fandt Kommissionen, at den græske lovgivning på flere punkter ikke var forenelig med direktiv 89/48. Kommissionen fremsendte derfor den 27. juli 2001 en åbningsskrivelse til Den Hellenske Republik, fulgt den 21. december

2001 af en supplerende åbningsskrivelse. Den Hellenske Republik besvarede denne korrespondance ved skrivelse af 12. oktober 2001, henholdsvis 13. marts 2002.

15 Da Kommissionen ikke fandt disse svar tilfredsstillende, fremsatte den den 1. juli 2002 en begrundet udtalelse og den 9. juli 2004 en supplerende begrundet udtalelse, hvori medlemsstaten blev opfordret til at træffe de nødvendige foranstaltninger for at efterkomme disse udtalelser inden for en frist på to måneder fra deres meddelelse. Medlemsstaten besvarede de begrundede udtalelser ved skrivelser af 3. september 2002, 26. august 2004 og 7. april 2005.

16 Kommissionen medgav, at de af Den Hellenske Republik afgivne oplysninger på visse punkter besvarede dens klagepunkter, men fastholdt i øvrigt sin vurdering af, at medlemsstaten ikke havde truffet alle de nødvendige foranstaltninger for at gennemføre direktiv 89/48. Følgelig besluttede Kommissionen at anlægge denne sag.

Om søgsmålet

17 Kommissionen har i stævningen anført syv klagepunkter til støtte for traktatbrudssøgsmålet. Henset til de argumenter og præciserende bemærkninger, som den græske regering er fremkommet med i svarskriftet, har Kommissionen i replikken frafaldet det fjerde og det syvende klagepunkt, hvorfor det er ufornødent at behandle disse.

Det første klagepunkt: manglende anerkendelse af uddannelser givet inden for rammerne af en godkendelsesaftale

18 Kommissionens første klagepunkt vedrører den omstændighed, at man systematisk afviser at anerkende eksamensbeviser opnået efter uddannelser inden for rammerne af en aftale, i henhold til hvilken et privat organ i Grækenland giver en uddannelse, der herefter godkendes af en kompetent myndighed i en anden medlemsstat, som udsteder eksamensbeviserne til de studerende, som har taget denne uddannelse (herefter en »godkendelsesaftale«).

19 Det er herved ubestridt, at Den Hellenske Republik forbeholder udbud af universitetsuddannelser og andre videregående uddannelser for offentlige uddannelsesinstitutioner. Den Hellenske Republik afviser derfor at anerkende de uddannelser, som gives inden for rammerne af en godkendelsesaftale, og de eksamensbeviser, som de kompetente myndigheder i andre medlemsstater udsteder efter afslutningen af sådanne uddannelser.

20 Ifølge Kommissionen foreligger der hermed en tilsidesættelse af artikel 1, litra a), og artikel 3 i direktiv 89/48. Kommissionen har anført, at det eksamensbevis, der tildeles efter afslutningen af en uddannelse givet inden for rammerne af en godkendelsesaftale, efter definitionen i artikel 1, litra a), i direktiv 89/48 er et eksamensbevis, som er udstedt af en kompetent myndighed i en anden medlemsstat, og som Den Hellenske Republik derfor skal anerkende i medfør af samme direktivs artikel 3.

21 Den Hellenske Republik har derimod anført, at en værtsmedlemsstat ikke er forpligtet til at anerkende et eksamensbevis udstedt af en kompetent myndighed i en anden medlemsstat, når dette eksamensbevis attesterer en uddannelse, der helt eller delvis er opnået i værtsmedlemsstaten, og som ifølge værtsmedlemsstatens lovgivning ikke er anerkendt som en videregående uddannelse.

22 For det første har Den Hellenske Republik henvist til, at indholdet og tilrettelæggelsen af medlemsstaternes uddannelsessystemer og erhvervsuddannelser i medfør af artikel 149 EF og 150 EF henhører under medlemsstaternes kompetence. Uddannelser, som gives på en medlemsstats område, er derfor reguleret i denne medlemsstats ret, og den pågældende medlemsstat kan frit fastlægge højere læreanstalters retlige form såvel som indhold og niveau for universitetsuddannelser eller andre videregående uddannelser, som varetages af de offentlige eller private læreanstalter på medlemsstatens område. Det ville derfor svare til en tilsidesættelse af kompetencefordelingen i artikel 149 EF og 150 EF, hvis en medlemsstat pålagdes at anerkende en uddannelse opnået på dens område som en universitetsuddannelse eller en anden videregående uddannelse, når den pågældende uddannelse ifølge national ret ikke anses for en sådan.

23 Den Hellenske Republik har i denne sammenhæng fremhævet, at efter den græske forfatnings artikel 16 varetages universitetsuddannelser og andre videregående uddannelser i denne medlemsstat udelukkende af offentlige uddannelsesinstitutioner, idet det udtrykkeligt er forbudt private at oprette højere læreanstalter. Følgelig er det ganske udelukket at anerkende et studiebevis, der udstedes af nogen som helst privat skole etableret i Grækenland, som værende et universitetseksamensbevis eller et eksamensbevis for en anden videregående uddannelse.

24 For det andet har Den Hellenske Republik hvad angår de særlige bestemmelser i direktiv 89/48 anført, at spørgsmålet, om en højere læreanstalt beliggende i en medlemsstat er »et universitet eller en anden højere læreanstalt« eller »en anden uddannelsesinstitution med tilsvarende uddannelsesniveau« i den forstand, hvori disse udtryk er anvendt i artikel 1, litra a), andet led, i direktiv 89/48, kun skal vurderes under hensyn til national ret i den medlemsstat, hvor uddannelsen finder sted. I det foreliggende tilfælde skal de omhandlede institutioners status derfor alene vurderes under hensyn til græsk ret. I det omfang uddannelser inden for rammerne af en godkendelsesaftale gives i institutioner beliggende i Grækenland, som ikke opfylder betingelserne i græsk ret, kan eksamensbeviser, som udstedes ved afslutningen af disse uddannelser, ikke anses for eksamensbeviser i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i artikel 1, litra a), i direktiv 89/48. Følgelig kan der ikke af direktiv 89/48 udledes en forpligtelse til at anerkende disse beviser.

25 Herefter har Kommissionen gjort gældende, at uddannelser givet inden for rammerne af godkendelsesaftaler samt eksamensbeviser, som tildeles efter afslutningen af sådanne uddannelser, fuldt ud henhører under uddannelsessystemet i den medlemsstat, hvor den eksamensbevisudstedende institution er etableret, uanset i hvilken medlemsstat undervisningen har fundet sted. Ifølge Kommissionen er det således den medlemsstat, hvori den eksamensbevisudstedende institution er etableret, som i medfør af artikel 149 EF og 150 EF kan fastlægge indholdet og tilrettelæggelsen af uddannelserne og evaluere niveauet af den undervisning, der gives. Tilsvarende kan den græske forfatnings artikel 16 ikke finde anvendelse på uddannelser givet inden for rammerne af godkendelsesaftaler, eftersom disse uddannelser ikke henhører under det græske uddannelsessystem.

Domstolens bemærkninger

26 Artikel 3, stk. 1, litra a), i direktiv 89/48 giver, med forbehold af direktivets artikel 4, enhver ansøger, som er indehaver af et »eksamensbevis« i dette direktivs forstand, der giver vedkommende adgang til at udøve et lovreguleret erhverv i en medlemsstat, ret til at udøve samme erhverv i enhver anden medlemsstat.

27 Definitionen af begrebet »eksamensbevis« i artikel 1, litra a), i direktiv 89/48 indeholder visse forbehold hvad angår dette direktivs anvendelse på kvalifikationer opnået i tredjelande.

28 Imidlertid er der hverken i artikel 1, litra a), i direktiv 89/48 eller i nogen anden bestemmelse i direktivet fastsat begrænsninger med hensyn til, i hvilken medlemsstat en ansøger skal have opnået sine erhvervsmæssige kvalifikationer. Det fremgår derimod udtrykkeligt af artikel 1, litra a), første led, at det er tilstrækkeligt, at uddannelsen

»overvejende har fundet sted i Fællesskabet«. Det er allerede blevet fastslået, at dette udtryk omfatter såvel den uddannelse, der i sin helhed er blevet gennemført i den medlemsstat, der har udstedt det omhandlede uddannelsesbevis, som den, der helt eller delvist er blevet gennemført i en anden medlemsstat (dom af 29.4.2004, sag C-102/02, Beuttenmüller, Sml. I, s. 5405, præmis 41).

29 Der kan desuden ikke anføres nogen begrundelse for en sådan begrænsning, idet det væsentlige spørgsmål ved en stillingtagen til, om direktiv 89/48 finder anvendelse, er, om ansøgeren har eller ikke har ret til at udøve et lovreguleret erhverv i en medlemsstat. Efter den ordning, som er indført ved dette direktiv, anerkendes et eksamensbevis ikke under hensyn til den iboende værdi af den uddannelse, som det attesterer, at den pågældende har, men fordi det i den medlemsstat, hvor det er blevet udstedt eller anerkendt, giver adgang til et lovreguleret erhverv. Forskelle i varigheden eller indholdet af den uddannelse, som er opnået i en anden medlemsstat, i forhold til den, der udbydes i værtsmedlemsstaten, kan derfor ikke begrunde et afslag på anerkendelse af den pågældende erhvervsmæssige kvalifikation. Disse forskelle kan højst — såfremt de er af væsentlig karakter — begrunde, at værtsmedlemsstaten i medfør af direktivets artikel 4 kræver, at ansøgeren gennemgår en af de udligningsforanstaltninger, der er omhandlet i denne bestemmelse (jf. i denne retning Beuttenmüller-dommen, præmis 52, og dom af 19.1.2006, sag C-330/03, Colegio, Sml. I, s. 801, præmis 19).

30 Den generelle ordning for gensidig anerkendelse af eksamensbeviser for videregående uddannelser, som er fastsat i direktiv 89/48, er således baseret på den gensidige tillid, medlemsstaterne har til de erhvervsmæssige kvalifikationer, de tildeler. Denne ordning etablerer i det væsentlige en formodning for, at kvalifikationerne hos en ansøger, som har ret til at udøve et lovreguleret erhverv i en medlemsstat, er tilstrækkelige til at udøve det samme erhverv i de andre medlemsstater.

31 Det hører med til denne ordning, der på ingen måde foretager en harmonisering af de uddannelser, som giver adgang til lovregulerede erhverv, at det alene tilkommer de kompetente myndigheder, som udsteder eksamensbeviser, der giver en sådan adgang, i lyset af de regler, som finder anvendelse inden for rammerne af deres erhvervs-

uddannelsessystem, at kontrollere, om betingelserne for, at de kan udstedes, er opfyldt. I denne forbindelse bemærkes, at artikel 8, stk. 1, i direktiv 89/48 under alle omstændigheder forpligter værtsmedlemsstaten til at acceptere de attester og dokumenter, som de andre medlemsstaters kompetente myndigheder har udstedt, som bevis for, at betingelserne for anerkendelse af et eksamensbevis er opfyldt. Følgelig kan værtsmedlemsstaten ikke prøve grundlaget for sådanne dokumenters udstedelse, når den samtidig har mulighed for at kontrollere, om betingelserne i artikel 1, litra a), i direktiv 89/48 er opfyldt, for så vidt som de ikke allerede må anses for opfyldt, henset til nævnte dokumenters ordlyd.

32 Følgelig er det også udelukkende i lyset af de regler, som finder anvendelse inden for rammerne af erhvervsuddannelsessystemet i den medlemsstat, som den eksamensbevisudstedende kompetente myndighed henhører under, at det skal vurderes, om den læreanstalt, hvor indehaveren har fulgt sin uddannelse, er »et universitet eller en anden højere læreanstalt« eller »en anden uddannelsesinstitution med tilsvarende uddannelsesniveau« i den forstand, hvori disse udtryk er anvendt i artikel 1, litra a), første afsnit, andet led, i direktiv 89/48.

33 Den af Den Hellenske Republik forfægtede opfattelse af, at det er reglerne i den medlemsstat, hvor uddannelsen er fulgt, som skal finde anvendelse, ville således føre til, at de eksamensbevisudstedende kompetente myndigheder skulle behandle personer, som har gennemført uddannelser af ligeværdig kvalitet, forskelligt, alt efter, i hvilken medlemsstat de har taget deres uddannelse.

34 Det skal desuden bemærkes, at efter selve ordlyden af direktiv 89/48 skal uddannelsen ikke nødvendigvis være opnået ved et universitet eller en højere læreanstalt. Ifølge direktivets artikel 1, litra a), andet led, er det tilstrækkeligt, at der er tale om »en anden uddannelsesinstitution med tilsvarende uddannelsesniveau«. Følgelig er formålet med betingelsen i denne bestemmelse ikke at sikre, at uddannelsesinstitutionen opfylder formelle betingelser hvad angår institutionens status, men i det væsentlige at henvise til

det niveau, som uddannelsen skal gives på. Denne betingelse er tæt knyttet til det udstedte eksamensbevis' karakteristika. Vurderingen heraf må følgelig henhøre under den kompetente myndighed, som udsteder eksamensbeviset, fordi denne skal sikre sig, at eksamensbeviset kun tildeles personer, som er tilstrækkeligt kvalificerede til at udøve det lovregulerede erhverv, som det giver adgang til.

35 Det fremgår af de ovenfor anførte betragtninger, at artikel 1, litra a), og artikel 3 i direktiv 89/48 skal fortolkes således, at en værtsmedlemsstat, med forbehold af dette direktivs artikel 4, er forpligtet til at anerkende et eksamensbevis udstedt af en myndighed i en anden medlemsstat, selv om dette eksamensbevis attesterer en uddannelse, der helt eller delvis er opnået i værtsmedlemsstaten, og selv om denne ifølge værtsmedlemsstatens lovgivning ikke er anerkendt som en videregående uddannelse.

36 Det skal tilføjes, at denne fortolkning ikke ændrer ved Den Hellenske Republiks ansvar for undervisningsindholdet og uddannelsessystemets tilrettelæggelse.

37 Herved skal det for det første bemærkes, at direktiv 89/48 ikke vedrører anerkendelse af akademiske titler, men kun omhandler de erhvervsmæssige kvalifikationer, som giver adgang til lovregulerede erhverv.

38 Dernæst bemærkes, at i modsætning til de sektordirektiver, der vedrører særlige erhverv, har direktiv 89/48 ikke til formål at harmonisere betingelserne for at optage og udøve de forskellige erhverv, som det finder anvendelse på, og medlemsstaterne har følgelig bevaret kompetencen til at fastsætte de nævnte betingelser inden for de grænser, der er fastsat ved fællesskabsretten (dom af 7.9.2006, sag C-149/05, Price, Sml. I, s. 7691, præmis 54).

39 Endelig fører den anerkendelsesmetode, som er indført ved direktiv 89/48, ikke til automatisk og ubetinget anerkendelse af de omfattede eksamensbeviser og erhvervsmæssige kvalifikationer. Direktivets artikel 4 tillader således udtrykkeligt, at der pålægges udligningsforanstaltninger, hvis det viser sig, at varigheden eller indholdet af en ansøgers uddannelse afviger fra den uddannelse, som kræves i Grækenland.

40 Eftersom eksamensbeviser, der attesterer uddannelser givet inden for rammerne af godkendelsesaftaler, kun udstedes af andre medlemsstaters kompetente myndigheder inden for rammerne af de regler, som finder anvendelse i deres respektive erhvervsuddannelsessystemer, kan sådanne eksamensbeviser desuden ikke i direktiv 89/48's kontekst anses for at henhøre under det græske uddannelsessystem. Følgelig kan målet om at sikre et højt niveau for de græske universitetsuddannelser ikke bringes i fare af disse uddannelser, hvis kvalitet skal sikres af de andre medlemsstaters kompetente myndigheder, som udsteder eksamensbeviserne, der attesterer nævnte uddannelser.

41 Sammenfattende må det fastslås, at Kommissionens første påstand er berettiget.

Det andet klagepunkt: manglende valgmuligheder med hensyn til de forskellige typer udligningsforanstaltninger

42 I artikel 5, stk. 1, litra b), bb), i dekret nr. 165/2000 fastslås princippet om, at en ansøger, der pålægges udligningsforanstaltninger, har ret til at vælge mellem en prøvetid eller en

egnethedsprøve. Samme bestemmelse indeholder en fravigelse af dette princip, der er formuleret således:

»Denne ret til selv at vælge finder ikke anvendelse for erhverv, for hvis udøvelse det er nødvendigt at have nøje kendskab til national ret, og i forbindelse med hvilke rådgivning og/eller bistand med hensyn til national ret indgår som et væsentligt og fast element, eller for nogen andre erhverv, der er omfattet af andre særlige bestemmelser.«

43 Ifølge Kommissionen er denne bestemmelse i strid med artikel 4, stk. 1, litra b), tredje afsnit, og artikel 10 i direktiv 89/48, idet princippet om, at ansøgeren har ret til at vælge typen af udligningsforanstaltning, ikke kun fraviges for erhverv, som kræver kendskab til national ret, men også for »[alle] andre erhverv, der er omfattet af andre særlige bestemmelser«.

44 Det må fastslås, at Kommissionens andet klagepunkt er berettiget, henset til den af Kommissionen anførte begrundelse.

45 Den Hellenske Republik har i øvrigt anerkendt dette klagepunkts berettigelse og har nærmere anført, at den omtvistede bestemmelse skyldes en »fejl i forbindelse med lovens vedtagelse«. Den Hellenske Republik har oplyst, at et præsidentdekret, som skal fjerne den anfægtede sætning i bestemmelsen, er under vedtagelse.

Det tredje klagepunkt: Saeittes beføjelser

46 I henhold til artikel 10, stk. 1, litra b), aa) og bb), i dekret nr. 165/2000, har Saeitte fået tillagt følgende beføjelser:

»Vurderingen af ethvert spørgsmål af afgørende betydning for anerkendelsen af faglig ligeværdighed, og navnlig:

aa) om læreanstalten, ved hvilken ansøgeren har fuldført sin erhvervsuddannelse, er en højere læreanstalt, og

bb) om ansøgeren har den nødvendige erhvervserfaring i tilfælde, hvor uddannelsens varighed er mindst et år kortere end det, der kræves i Grækenland, for udøvelsen af dette erhverv«.

47 Ifølge Kommissionen er ovennævnte bestemmelse i strid med artikel 8, stk. 1, i direktiv 89/48, for så vidt som en myndighed i værtsmedlemsstaten herved gives beføjelse til kontrollere faktiske omstændigheder, der i medfør af direktivets artikel 8, stk. 1, er endeligt fastslået ved de attester og dokumenter, som de kompetente myndigheder i oprindelsesmedlemsstaten har udstedt.

48 Det må fastslås, at Kommissionens tredje klagepunkt er berettiget, henset til den af Kommissionen anførte begrundelse.

49 Den Hellenske Republik har i øvrigt anerkendt dette klagepunkts berettigelse og har oplyst, at et præsidentdekret, som skal ophæve artikel 10, stk. 1, litra b), aa) og bb), i dekret nr. 165/2000, er under vedtagelse.

Det femte klagepunkt: manglende anerkendelse af eksamensbeviser tilhørende personer ansat i den offentlige sektor

50 I det fjerde led i de i stævningen nedlagte påstande har Kommissionen rejst et femte klagepunkt, som vedrører udviklingen i løn og karriere hos personer ansat i den offentlige sektor.

51 Ifølge Kommissionen er den administrative praksis, som følges af Saeitte og de forskellige tjenestegrene i den græske offentlige sektor, i strid med artikel 3, i direktiv 89/48, for så vidt som indehavere af eksamensbeviser i dette direktivs forstand, som arbejder i den offentlige sektor, fratages muligheden for at få anerkendt deres bevisers faglige ligeværdighed med henblik på en højere hierarkisk og lønmæssig indplacering, og følgelig muligheden for at udøve deres erhverv på samme vilkår som dem, der gælder for indehavere af indenlandske eksamensbeviser.

52 Den Hellenske Republik har bestridt dette klagepunkt. I duplikken har Den Hellenske Republik gjort gældende, at bestemmelserne i den græske lov om den offentlige forvaltning, som affattet ved lov nr. 2683/1999 (FEK A' 19), giver personer, ansat efter at dekret nr. 165/2000 trådte i kraft, som mener, at de på ukorrekt grundlag er blevet indplaceret i en given tjenestemandskategori, mulighed for at anmode om omplacering til en stilling i en højere lønramme, hvis de opfylder betingelserne i henhold til gældende bestemmelser.

53 Som svar på et spørgsmål stillet af Domstolen har Den Hellenske Republik oplyst, at retten til at blive omplaceret både gælder for personer, som blev ansat før og efter, at dekret nr. 165/2000 trådte i kraft.

54 Artikel 70, stk. 1 og 2, i lov om den offentlige forvaltning, som Den Hellenske Republik citerede i denne forbindelse, har følgende ordlyd:

»Omplacering til en stilling i en højere kategori

1. Efter anmodning kan en tjenestemand omplaceres til en ledig stilling i en højere kategori inden for det samme ministerium eller den samme offentligretlige juridiske person. Tjenestemanden skal opfylde de formelle og materielle betingelser for at kunne bestride den stilling, hvortil han omplaceres. Prøvetidsansatte tjenestemænd kan ikke omplaceres.

2. Tjenestemænd, som på tidspunktet for deres stillingsansøgning opfyldte de formelle betingelser for at blive ansat i en stilling i en højere kategori, kan ikke omplaceres før otte år efter ansættelsestidspunktet.«

55 Kommissionen har under retsmødet gjort gældende, at denne bestemmelse ikke sikrer den nødvendige retsbeskyttelse for de personer, som før dekret nr. 165/2000's ikrafttrædelse blev ansat på et lavere niveau end det, de kunne have krævet, såfremt deres eksamensbeviser var blevet anerkendt i overensstemmelse med artikel 3 i direktiv 89/48. Herved har Kommissionen navnlig anført, at i henhold til artikel 70, stk. 2, i lov om den offentlige forvaltning skal en tjenestemand, der på ukorrekt grundlag er blevet indplaceret i en given lønklasse, vente otte år, regnet fra ansættelsen, før vedkommende kan omplaceres til en stilling i en højere kategori.

56 Desuden har Den Hellenske Republik som svar på et spørgsmål, Domstolen stillede under retsmødet, bekræftet, at ifølge ordlyden af artikel 70, stk. 1, i lov om den offentlige forvaltning kan personer, som er blevet indplaceret på ukorrekt grundlag, kun anmode om omplacering, hvis en stilling bliver ledig inden for det samme ministerium eller den samme offentligretlige juridiske person.

57 På disse punkter har Den Hellenske Republik under retsmødet erklæret, at den »forpligter sig til at afgøre alle anmodninger om omplaceringer bedst muligt«, og at den vil bestræbe sig på altid at omplacere de personer, som bør omplaceres i henhold til fællesskabsretten. For så vidt angår den otteårige venteperiode i artikel 70, stk. 2, i lov om den offentlige forvaltning vedrører denne bestemmelse ikke de personer, som på grund af en fejl fra forvaltningens side ikke fra starten er blevet indplaceret i den lønklasse, som de kunne gøre krav på. I øvrigt har Den Hellenske Republik oplyst, at den er rede til med tilbagevirkende kraft at berigtige retsstillingen for de personer, som ikke blev ansat i den lønklasse, som de kunne gøre krav på, grundet den for sene gennemførelse af direktiv 89/48 i den nationale retsorden.

58 Det bemærkes, at direktivbestemmelser skal gennemføres ved bestemmelser, hvis bindende virkning er uomtvistelig, og som er specifikke, bestemte og klare nok til, at de er i overensstemmelse med retssikkerhedsprincippet. I denne forbindelse er det ikke tilstrækkeligt med simple erklæringer, som de under retsmødet afgivne erklæringer fra Den Hellenske Republik, der sammenholdt med de udtrykkelige bestemmelser i lov om den offentlige forvaltning opretholder en usikkerhed for de berørte personer med hensyn til omfanget af deres rettigheder og pligter på et område, der reguleres ved fællesskabsretten (jf. i denne retning bl.a. dom af 24.3.1994, sag C-80/92, Kommissionen mod Belgien, Sml. I, s. 1019, præmis 20, af 26.10.1995, sag C-151/94, Kommissionen mod Luxembourg, Sml. I, s. 3685, præmis 18, og af 27.2.2003, sag C-415/01, Kommissionen mod Belgien, Sml. I, s. 2081, præmis 21).

59 Følgelig må det fastslås, at Kommissionens femte klagepunkt er berettiget, for så vidt som det vedrører den omstændighed, at Den Hellenske Republik ikke tillader omplacering til en højere lønklasse i den offentlige sektor for personer, som blev ansat på et lavere niveau end det, de kunne have gjort krav på, såfremt deres eksamensbeviser var blevet anerkendt af den kompetente myndighed i overensstemmelse med artikel 3 i direktiv 89/48.

Det sjette klagepunkt: reglerne for optagelse i Grækenlands teknikerforbund

60 I det fjerde led i de i stævningen nedlagte påstande har Kommissionen endvidere rejst et sjette klagepunkt, der vedrører reglerne for optagelse i Grækenlands teknikerforbund (Techniko Epimelitirio Ellados, herefter »TEE«).

61 I Grækenland er ingeniørerhvervet et reguleret erhverv, hvis udøvelse er forbeholdt medlemmerne af TEE. TEE er en offentligretlig juridisk person, der sorterer under ministeriet for offentlige arbejder, og som blev oprettet ved præsidentdekret af 27. november og af 14. december 1926 om kodificering af de gældende bestemmelser om oprettelsen af TEE (FEK A' 430), som ændret ved lov nr. 1486/1984 (FEK A' 161) og ved præsidentdekret nr. 512/1991 af 30. november og 12. december 1991 (FEK A' 190).

62 Artikel 4, stk. 3, i lov nr. 1486/1984 bestemmer bl.a., at TEE afholder eksaminer og udsteder tilladelse til at udøve erhverv som ingeniør i overensstemmelse med de gældende bestemmelser samt fører et register over ingeniører.

63 Den fællesministerielle bekendtgørelse nr. ED 5/4/3399 af 14. september 1984 (FEK B' 713) fra ministeren for offentlige arbejder og ministeren for undervisning og trossamfund fastsatte proceduren for TEE's udstedelser af tilladelse til at udøve ingeniørerhvervet. Denne fællesministerielle afgørelse fastsætter i sin eneste bestemmelses stk. 1 og 2:

»1. TEE udsteder, efter mundtlig eksamen, erhvervstilladelse til ingeniører med et eksamensbevis fra landets højere læreanstalter samt til ingeniører med eksamensbevis fra ligeværdige læreanstalter i udlandet.

2. Ansøgere skal forelægge TEE følgende dokumentation:

[…]

d) (for udenlandske eksamensbeviser): attest, som bekræfter, at det fremlagte eksamensbevis er ligeværdigt, udstedt af Universiteternes Centrale Organ for Anerkendelse af Udenlandske Kvalifikationsbeviser [(Diapanepistimiako Kentro Anagnoriseos Titlon Spoudon tis Allodapis, herefter »Dikatsa«)]

[…]«

Parternes argumenter

64 Ifølge Kommissionen gør TEE, over for ingeniører med kvalifikationer fra en anden medlemsstat, som er indehavere af et eksamensbevis i direktiv 89/48's forstand, optagelse i sine registre betinget af, dels at de består en udvælgelsesprøve, dels at de fremlægger en af Dikatsa udstedt attest for dette eksamensbevis' ligeværdighed. Herved har Kommissionen støttet sig på ordlyden af fællesministeriel bekendtgørelse nr. ED 5/4/3399 og henvist til klager over et stort antal ansøgninger om optagelse i TEE, som ikke er blevet besvaret.

65 Disse krav er efter Kommissionens opfattelse i strid med artikel 7, stk. 3, i direktiv 89/48, eftersom det følger af denne bestemmelse, at sammenslutninger eller fagorganisationer kun kan gøre opnåelse af medlemskab betinget af visse kvalifikationer på de vilkår, der er fastsat i dette direktiv, særligt artikel 3 og 4.

66 Den Hellenske Republik har udtrykkeligt anerkendt, at TEE ikke over for ingeniører, som er indehavere af et eksamensbevis i direktiv 89/48's forstand, kan betinge optagelse i sine registre af, at de består en udvælgelsesprøve eller fremlægger en af Dikatsa udstedt attest. Så snart Saeitte, som er enekompetent på dette område, har anerkendt det pågældende eksamensbevis, er TEE forpligtet til af egen drift at optage ansøgeren i sine registre.

67 Den Hellenske Republik har derimod bestridt Kommissionens klagepunkt for så vidt angår de faktiske omstændigheder. TEE's praksis er blevet ændret efter vedtagelsen af dekret nr. 165/2000, idet ansøgeres optagelse nu sker automatisk på grundlag af Saeittes anerkendelse af eksamensbeviset.

68 Fællesministeriel bekendtgørelse nr. ED 5/4/3399 finder ikke anvendelse på indehavere af eksamensbeviser, der falder inden for direktiv 89/48's anvendelsesområde, og som er anerkendt i medfør af dekret nr. 165/2000. De omhandlede udvælgelsesprøver vedrører alene de øvrige kategorier af ansøgere, som ønsker adgang til ingeniørerhvervet i Grækenland. Indehavere af eksamensbeviser, som falder ind under direktiv 89/48's anvendelsesområde, får deres beviser anerkendt i medfør af dekret nr. 165/2000 og skal derfor ikke gå op til en udvælgelsesprøve. Den omstændighed, at meddelelsen om udvælgelsesprøven ikke udtrykkeligt nævner indehavere af sådanne eksamensbeviser, kan følgelig ikke i sig selv bevirke, at direktiv 89/48 tilsidesættes. I duplikken har Den Hellenske Republik har tilføjet, at TEE har til hensigt at ændre meddelelserne om udvælgelsesprøver, således at de ikke længere giver anledning til nogen tvivl.

69 Hvad angår de af Kommissionen modtagne klager har Den Hellenske Republik vedholdende fastholdt, at der er tale om særlige konkrete tilfælde, og har desuden citeret seks andre konkrete sager, hvor TEE angiveligt har behandlet ansøgningerne med det samme og optaget de pågældende i sit register.

70 Heroverfor har Kommissionen anført, at artikel 1 i fællesministeriel bekendtgørelse nr. ED 5/4/3399 indeholder en generel henvisning til »ingeniører med et eksamensbevis fra landets højere læreanstalter samt til ingeniører med eksamensbevis fra ligeværdige læreanstalter i udlandet« uden at sondre mellem, om eksamensbeviset er, eller ikke er blevet anerkendt i medfør af dekret nr. 165/2000. Selv om TEE's praksis er ændret, er den aktuelle retsstilling en kilde til retlig usikkerhed for vandrende arbejdstagere.

Domstolens bemærkninger

71 Som Den Hellenske Republik har anerkendt, og som det også fremgår af retspraksis, kan TEE ikke over for ingeniører, som er indehavere af et eksamensbevis i direktiv 89/48's forstand, betinge optagelse i sine registre af, at de består en udvælgelsesprøve eller fremlægger en af Dikatsa udstedt attest (jf. i denne retning dom af 14.7.2005, sag C-141/04, Peros, Sml. I, s. 7163, præmis 35 og 39). Sådanne krav er i strid med artikel 3, stk. 1, litra a), i direktiv 89/48.

72 Ikke desto mindre må det konstateres, at Kommissionen fuldt ud støtter sit klagepunkt på artikel 7, stk. 3, i samme direktiv.

73 Imidlertid finder artikel 7, stk. 3, kun anvendelse på erhverv, der i værtsmedlemsstaten er reguleret af en sammenslutning eller organisation som omhandlet i artikel 1, litra d), andet afsnit, i direktiv 89/48.

74 Herved må det konstateres, at de erhvervsaktiviteter, der er placeret under TEE's ansvarsområde, ikke henhører under artikel 1, litra d), andet afsnit, i direktiv 89/48, men under artikel 1, litra d), første afsnit. I Grækenland er adgangen til at optage og udøve ingeniørerhvervet ved lov direkte betinget af, at man er i besiddelse af et eksamensbevis.

75 På denne baggrund kan Kommissionens sjette klagepunkt ikke nyde fremme, eftersom det alene henviser til en bestemmelse i direktiv 89/48, som ikke finder anvendelse i det foreliggende tilfælde. Følgelig skal Kommissionens sjette klagepunkt ikke tages til følge.

76 Henset til samtlige de ovenfor anførte betragtninger må det fastslås, at Den Hellenske Republik har tilsidesat sine forpligtelser i henhold til artikel 1, 3, 4, 8 og 10 i direktiv 89/48, idet den

— ikke anerkender eksamensbeviser udstedt af de kompetente myndigheder i en anden medlemsstat efter uddannelser inden for rammerne af en godkendelsesaftale

— fastsætter udligningsforanstaltninger i flere tilfælde end tilladt i henhold til direktiv 89/48

— giver Saeitte beføjelse til at undersøge, om »læreanstalten, ved hvilken ansøgeren har fuldført sin uddannelse, er en højere læreanstalt for videregående uddannelse«, og i hvilket omfang »ansøgeren har den nødvendige erhvervserfaring i tilfælde, hvor

uddannelsens varighed er mindst et år kortere end det, der kræves i Grækenland, for udøvelsen af dette erhverv«, og

— ikke tillader omplacering til en højere lønklasse i den offentlige sektor for personer, som blev ansat på et lavere niveau end det, de kunne have gjort krav på, såfremt deres eksamensbeviser var blevet anerkendt i overensstemmelse med artikel 3 i direktiv 89/48.

Sagens omkostninger

77 I henhold til procesreglementets artikel 69, stk. 3, kan Domstolen fordele sagens omkostninger, hvis parterne henholdsvis taber eller vinder på et eller flere punkter. I henhold til procesreglementets artikel 69, stk. 5, pålægges det desuden den part, der hæver sagen, at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. Under disse omstændigheder bør Den Hellenske Republik pålægges at betale to tredjedele af Kommissionens omkostninger, og i øvrigt bør hver part bære sine egne omkostninger.

På grundlag af disse præmisser udtaler og bestemmer Domstolen (Anden Afdeling):

1) **Den Hellenske Republik har tilsidesat sine forpligtelser i henhold til artikel 1, 3, 4, 8 og 10 i Rådets direktiv 89/48/EØF af 21. december 1988 om indførelse af en generel ordning for gensidig anerkendelse af eksamensbeviser for erhvervskompetencegivende videregående uddannelser af mindst tre års varighed, som ændret ved Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2001/19/EF af 14. maj 2001, idet den**

— **ikke anerkender eksamensbeviser udstedt af de kompetente myndigheder i en anden medlemsstat efter uddannelser inden for rammerne af en aftale, i henhold til hvilken en uddannelse, der gives af et privat organ i Grækenland, godkendes af nævnte myndigheder**

— **fastsætter udligningsforanstaltninger i flere tilfælde end tilladt i henhold til direktiv 89/48, som ændret ved direktiv 2001/19**

— **giver rådet for anerkendelse af eksamensbeviser for videregående uddannelser som erhvervsmæssigt ligestillede beføjelse til at undersøge, om »læreanstalten, ved hvilken ansøgeren har fuldført sin uddannelse, er en højere læreanstalt for videregående uddannelse«, og i hvilket omfang »ansøgeren har den nødvendige erhvervserfaring i tilfælde, hvor uddannelsens varighed er mindst et år kortere end det, der kræves i Grækenland, for udøvelsen af dette erhverv«, og**

— **ikke tillader omplacering til en højere lønklasse i den offentlige sektor for personer, som blev ansat på et lavere niveau end det, de kunne have gjort krav på, såfremt deres eksamensbeviser var blevet anerkendt i overensstemmelse med artikel 3 i direktiv 89/48, som ændret ved direktiv 2001/19.**

2) **I øvrigt frifindes Den Hellenske Republik.**

3) **Den Hellenske Republik betaler to tredjedele af de af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber afholdte omkostninger og bærer sine egne omkostninger.**

4) **Kommissionen bærer en tredjedel af sine egne omkostninger.**

Underskrifter